

Però el temps ha demostrat que, als grecs, els embafava tot aquell encartaronament autoritari. I seguint l'exemple de Portugal, es van dedicar a tirar flors als soldats. I els soldats, que són uns sentimentals es van dedicar a la democràcia. Des de París, que és d'on abans venien els nens i ara vénen els exiliats, va arribar Karamanlis, Melina Mercuri, Papandreu, Moustaki. I tots plegats van jurar i perjurar que, d'ara endavant, Grècia seria un país lliure, amb eleccions i partits i totes les coses que fessin falta. Aquest any, val a dir-ho, està de moda la democràcia.

AGOST

1 Si algú, per una d'aquelles desgràcies totalment imprevisibles, encara no hagués fet vacances, les faria el mes d'agost. L'agost és un mes de vacances —de vacances oficials, per dir-ho d'alguna manera. Les platges estan plenes, les carreteres van de gom a gom, les discoteques rebenten. Podríem dir que, al país, no hi cap ni una agulla més. Que a la frontera han posat allò de «antes de entrar dejen salir» i hom fa cua a la duana com si fos a la porta del lavabo. Han vingut els turistes indecisos, els que esperaven cobrar alguna factura, els que volien anar a Grècia i se'ls hi ha xarbotat el viatge, els que anaven a Suïssa i van adonar-se que allà no hi ha mar, almenys que se sàpiga. En fi, val a dir-ho, els hotelers han fet el seu agost a l'agost.

La presència de tanta gent amb mànegues de camisa o, fins i tot, sense camisa, dona a tota la situació ciutadana un aspecte provisional. Ja es veu que això de passejar-se en samarreta no és pas una circumstància de normalitat política. Que el país no està fet per anar tan arremangat. Que l'aspiració fonamental de la classe política és l'americana cordada i la gorra de plat. Però com que els ministeris també fan vacances, tot va com va.

2 S'ha apujat el pa. El pa i els tramvies s'apugen a l'agost, mig d'amagatotis i com aquell que fa el distret. Aquesta mena de feines, s'han de fer a l'estiu, mentre els oficials especialistes prenen cervesa a la plaça Reial i els estudiants són de vacances. Així, doncs, tenim, que s'ha apujat el pa. El pa és un material bàsic i noble, d'un simbolisme integral. Durant la passada guerra, es va dir que tot allò es deia que era «per la pàtria, el pa i la justícia». És clar que no deia a quin preu seria el pa. I hem arribat on som: el pa de quilo que no fa un quilo i val com si fes més d'un quilo: una situació desconjuntant. El pa ha proporcionat sempre la vitamina primària, la més elemental, aquelles que es necessiten, com a mínim, per fer la viu viu. Amb pa i sardina, un home poc instruït pot treballar vuit hores diàries. Si féssim recompte dels edificis singulars que s'han construït a base de pa i sardina, quedaríem literalment esparverats. Però, amb aquest pas, el pa es convertirà en una mena de requisit per sucra el te, els dies que ens visiti la comtessa. Si és que ens visita la comtessa, naturalment.

3 Continua el problema de la contaminació. La contaminació ja és més que un problema: són dos problemes. Sembla que una de les causes que provoquen més contaminació és aquesta porqueria química que en diuen detergent. Abans, quan les dones feien el sabó a casa, amb oli d'oliva i sosa càustica, ja es veia que tot allò era natural, saludable, pura artesia. Ara, amb aquestes intervencions industrials, amb tanta química i tanta adulteració sintètica, hom ja no sap ben bé amb quina

mena de materials treballa. Diem que ara la gent va més neta que abans. El que passa és que, per comptes d'anar empastifats de suor, que al cap i la fi era una cosa natural, anem plens de detergent fins al sotabarba. No és per dir-ho, però el sabó tenia forma de pastilla, amb lletres i tot. Ara, el detergent, no té forma ni color definit, ni paternitat confessable i es compra, sobretot, perquè porta regal. Un no sap ben bé si rentar-se amb el detergent o amb el regal. No sé pas on anirem a parar. Si ens haguessin dit que el «desarrollo» consistia en fer les ampolles de vidre, de plàstic, i el sabó, de detergent, segurament no ens hauríem apuntat a cap mena de «desarrollo», ni a res. Però Déu ens guard d'un ja està fet. Ara que ja estem desenvolupats i hem passat els mil dòlars per càpita i no sabem què fer de tant de detergent i tant de plàstic, no sé què donaríem per una bona ensabonada amb sabó d'abans. Almenys, en aquest aspecte, Fuerza Nueva té tota la raó.

4 Richard Nixon, ha dimitit. El watergate ha fet aigües definitivament. Aquesta història que havia començat amb una brigada de lampistes ha acabat amb la dimissió de tot un president. Nixon ha tingut al nostre país, partidaris aferrissats, defensors a capa i espasa. Els entusiastes de l'executiu, els incondicionals de l'autoritat sobre totes les coses. Això del watergate —diuen ells— només pot passar a Amèrica. I és veritat. Per sort o per desgràcia tota aquesta història extravagant i insòlita només podia passar en un país on la premsa no pugui ser silenciada. Un país on la justícia sigui totalment independent. Un país on es puguin trobar, de cop, cinc lampistes.

5 Desgraciadament, es confirma que la caiguda d'Allende no va ser casual. Va intervenir-hi de forma decisiva el capitalisme internacional i una societat anònima formada a última hora: Pinochet & Cia.

6 El boicot dels pagesos francesos a les exportacions espanyoles agafa un caire alarmant. Els pagesos francesos es permeten, en ús de la igualtat i la fraternitat, ordenar al seu aire la circulació de carreteres i convertir en confitura instantània la fruita dels camions espanyols. Els pagesos de Lleida, afirmen, amb coneixement de causa, que tot aquesta operació està feta per tocar la pera llimonera.

7 A Amèrica, ja tenen un altre president. Es diu Ford i, encara que no pertany a la dinastia dels fabricants d'automòbils, fa pensar-hi, perquè aquest cognom anirà relacionat, sempre, amb els cotxes més famosos del món. Arriba a la presidència de rebot i sense haver passat les eleccions preceptives. És un Ford de segona mà.

8 Agost acaba amb una mena d'«impasse» mundial i polític. La crisi econòmica es comença a veure en la seva magnitud real. A Xipre, tot està per veure i amb poca claror, perquè els turcs prefereixen la mitja lluna. La qüestió del Sahara espanyol està més reservada que una butaca de tribuna. Els turistes fan les maletes o les hi fan, si són de la «Court Line». El país, suat, eixut de butxaques, torna a reemprendre el seu treball de cada dia. La llum del dia es va escurçant i la terra es prepara per les nits fresques que vindran, i la pluja que caurà i els vents que vindran del nord amb rastres de Sibèria a la punta de les ales. Aviat, els nens, tornaran a col·legi. I el dia serà més curt. I la nit més estirada. I, allà al fons del fons, sortiran estrelles a passejar, titillant, com si juguessin a saltar i parar pels camins de les galàxies.